

Wijsheid van Chief Seattle, 1854

Wie kan de lucht, het water en de aarde **bezitten?**

Tekst | Piet van IJzendoorn, voorzitter
BD-Vereniging Foto | Shutterstock

In de projectgroep 'Eigentijds Grondeigendom' heb ik altijd de lijn gevolgd dat de grond een common good is, een Gemeenschappelijk Goed dat niet verkocht kan worden. Het is helaas zo dat de positie van grond in de loop van de geschiedenis veranderd is, van gemeenschappelijk goed naar een kapitaalgoed, waarover een financieel rendement verwacht wordt. Grond wordt beschouwd als zekerheid voor een kapitaalsinvestering en als alternatief voor andere investeringen. In onze westerse cultuur wordt grond een financiële speelbal. En zo walsen de financiële lasten over onze landbouw. Maar daar horen zij niet thuis.

Vergelijk een investering in landbouwgrond met het bestaan van een natuurgebied. Landbouwgrond wordt gekocht en verkocht en moet als economisch eigendom voldoende rendement opbrengen. Een natuurgebied bestaat, of een stuk grond wordt gekocht om het weer natuurgebied te laten worden. Zo wordt het een gemeenschappelijk goed. Ik kan nog wel bedenken dat de minderwaarde door de grondgebruiker vergoed moet worden als die de bodem in een productieproces 'verbruikt'. Zoals in de stelling 'de vervuiler betaalt'. Daar vind ik een pacht of rente gerechtvaardigd. Dan kan een kapitaalheffing functioneren als een soort schadevergoeding zodat de natuur hersteld kan worden. Maar als er een vorm van landbouw bestaat die gericht is op ontwik-

keling, die de aarde beter achterlaat? Dan gaat die last juist ten koste van de aardeontwikkeling.

Een cijfervoorbeeld

Laat ik dat illustreren met een cijfervoorbeeld. Mijn burens hebben de grond tussen 1990-2000 voor rond € 25.000/ha. gekocht. Deze is reeds 2 keer verkocht, de laatste keer, rond 2010, voor € 125.000/ha. Nog geen tien jaar geleden, in 2010, lag de

gemiddelde prijs van landbouwgrond (onbedekt, onverpacht) in Nederland rond de € 40.000/ ha. In 2018 praat je over gemiddeld € 60.000 per ha., zeggen de makers. Dat is een prijsstijging van gemiddeld 5% per jaar over die periode. Maar de verschillen binnen Nederland zijn enorm. Waar je in Oost-Groningen pakweg € 40.000 per ha. betaalt, tel je in de IJsselmeerpolders volgens vakblad 'De Boerderij' al gauw € 100.000 per ha. neer. Het gaat niet alleen om de kwaliteit van de grond, maar ook om de locatie. En dan de bestemming en de drang van projectontwikkelaars: zo hebben woningbouwplannen in de omgeving een enorme invloed. Verder is grond een beleggingsobject, dat zekerheid biedt voor de lange termijn. Wat er ook in de financiële wereld gebeurt - de grond blijft er liggen. Bij een rendementseis op kapitaal van rond 1 tot 2% over de 'financiële waarde' geeft dat bij een hectareprijs van € 100.000 per ha. een 'financiële druk' van € 1.000 tot € 2000 per ha. per jaar. Dat komt overeen met tussen 50% en 100% van de bruto tarweopbrengst. Dit geldt zowel voor gangbaar (opbrengst € 0,17/kg) als voor biologisch (opbrengst € 0,30/kg), want gangbaar levert meer kilo's op. Naast deze 'financiële grondlasten' zijn de toegerekende/ beweringskosten een zware last, minimaal € 600/ha. Het resultaat is een negatief saldo; d.w.z. dat de boer verlies lijdt als hij tarwe verbouwt. Die boer kiest dan noodgedwongen voor financieel hoogrenderend gewassen en ziet af van graanteelt, die

-broodnodig is voor de bodemvruchtbaarheid. De kapitaalrendementen en de andere kosten in de teelt en agro-industriële keten gaan zo ten koste van de boer en van de aarde.

De boer overleeft alleen als hij zijn grond jaren geleden heeft geërfd of voor een lage prijs heeft gekocht. Of als hij begint met hoog renderende werkzaamheden op zijn boerderij. Of hij verkoopt de grond op een financieel geschikt moment. Maar bij bedrijfsopvolging zijn er wettelijke regels, die bepalen er fiscaal wordt afgerekend op basis van de getaxeerde marktwaarde. Opvolgers hebben dus altijd te maken met hoge (fiscaal-) financiële lasten. Dit is een groot probleem, tenzij de grond al helemaal is vrijgekocht.

In de feodale middeleeuwen moest de horige boer 1/10 van zijn tarweoogst afdragen aan zijn leenheer. In onze tijd is de boer bij zijn 'leenheer' veel slechter af.

Je zou er anarchist van worden! En precies dát werd de Fransman Proudhon. In 1840 werd zijn boek "Wat is eigendom?" gepubliceerd. Eigendom is diefstal, vond hij. Geld verdienen met geld, zonder een activiteit in productieproces of dienst? Voor de landbouw zijn deze 'financiële grondlasten' een kostenpost, die voor een groot gedeelte het beheer van de aarde bepalen.

De boodschap van Chief Seattle

Niet veel jaren na Proudhon's boek, aan de andere kant van de wereld, verwoordde

Chief Seattle in 1854 hoe de Indianen naar de natuur kijken. Indianen zien de aarde als basis van hun bestaan. Zij voelen zich verantwoordelijkheid voor het voortbestaan van de overledenen en koesteren de toekomst van komende 7 generaties. Helaas: bij ons is niet de aarde leidend in ons handelen, maar het geld: het korte termijn financieel rendement en de aandeelhouders. Met de universele wijsheid van Chief Seattle kan opnieuw gekeken worden welke rol grondeigendom nu speelt in het geheel van onze huidige landbouw. Ik vind dat in het rendementsdenken de boer juist beloond moet worden voor zijn beheer van de aarde. De landbouw, de bedrijfsindividualiteit zie ik als ontwikkeling waarin het Geven, de zorg voor de bodem, leidend is.

Het mooie is dat het ieder weldenkend mens aanspoort om hier iets aan te doen. Dit inzicht steunt het bewustzijn dat we met z'n allen, Burgers en Boeren, het voedsel - de basis van het leven - weer in eigen handen moeten krijgen. Het is dan ook goed dat vernieuwende initiatieven in onze beweging breed gedragen worden. We werken mee aan de ontwikkeling van een nieuwe Cultuurperiode waarin het Leven, de Aarde en de uitgangspunten van Chief Seattle weer leidend worden. Om die verantwoordelijkheid kunnen we niet meer heen, of zoals Einstein stelde :

"De wereld is een gevaarlijke plek om te wonen; niet vanwege de mensen die kwaad willen, maar vanwege de mensen die daar niets tegen doen". ☺